

ESTUL ROMÂNIEI

Ziar cotidian independent Românesc în Oradea-Mare.

ACTIA și ADMINISTRAȚIA :
Căminul Francisc Deák No. 2.
Telefon 10-02.

Director-Fondator : ȘTEFAN MĂRCUȘ.

ABONAMENTE :

Pe un an 450 Lei
Pe trei luni 120 Lei
Pe una lună 45 Lei

CONGRESUL ADVOCAȚILOR

La două ore se întrunesc avocații Ro-
mâni întregite pentru a-și schimba vederile
și pentru a contribui cu cunoștințele lor
și cu forțele lor intelectuale și cu
experiența de viață la opera unificării și a
stabilirii noii țări românești.

Corpul avocaților a fost și este menit
să fie apărătorul legalității, dreptății și a
intereselor publice. Avocatul stând în mijloc
de contact cu viața care să desfășoare înaintea
sa mâna pe pulsul vieții și resimte întâiaș
toate fenomenele și variatele simptome
ale schimbării vieții. Urmează din aceasta
ca avocatul cunoaște întâiași dată ideile
și cămintările în stratul epocii noi. Advoca-
tul este prin urmare purtătorul și propo-
nitorul ideilor progresiste. Avocatul este
de fapt mijlocul între viața reală și
stratul, care șezând pe scaunul judecăto-
resc, ca Zeița Justiția legat la ochi numai
în miza legii caută să facă dreptate.

Judecătorul este legat de dispozițiunile
legii și legea nu ține pași cu viața. Advoca-
tul are datoria de a găsi formulele acele
care se pot rezolvi problemele date de
viață păstrându-se legalitatea și dându-se
dreptate și dându-se dreptate, — dreptatea
de literă moartă, ci dreptatea vieții reale.
De aici urmează, că avocatul este
de fapt apărătorul vieții juridice. Primul judecător
într-o cauză litigiu este avocatul, care numai
prin el se va convinge despre legalitatea
și dreptatea unei solicitări sau se va con-
vinge despre ilegalitatea sau nedreptatea
cauză și se va adresa Justiției.

Această poziție a avocatului îl face să
dețină dreptății și a legalității, a bunelor
și a dreptății, apărătorul bunului mers a Justiției.
De aici solicitarea avocatului față
de judecarea nivelului moral și material al
judecătorului. Corpul avocaților este convins
că magistratura nu poate fi la perfecție decât
dacă magistratul este apărut mai întâiu
de sine însuși, adică față de slăbiciu-
nă și omenești, apoi să fie apărut față de
influențele externe a Societății, și în fine
față de puterea executivă.
Un judecător astfel îngrădit poate să
asigure libertatea convingerii sale.

Este dar firesc că, corpul avocaților
ocupat de aceste probleme și să fo-
ste de ocazii binevenite, cum este
congresul tuturor avocaților a Țării româ-
ne ca să exprime dezideratele lui pentru
rezolvarea acestor probleme care sunt primor-
diale în opera unificării.

Corpul avocaților potrivit gradului său
de elită intelectuală e cea breaslă socială,
care mai întâi s'a regăsit pe sine însă și,
și a înțeles rostul său în opera de unificare,
alcătuiindu-și legea de organizare unificată
pentru întreg corpul avocațial al Neamului
întregit. Această lege s'a făurit prin colabo-
rarea avocaților din toate provinciile nou
alipite și a acelor din Vechiul Regat, con-
tribuind fie-care parte a Țării cu vederile
sale la această operă de unificare.

Această lege este menită a ridica ni-
velul intelectual și moral al avocaților și
a asigura aceea poziție în viața socială și
în manifestarea puterii judecătorești a Sta-
tului, care i-se cuvine. Ca ori-ce operă ome-
nească nici această lege nu este perfectă,
dar este un pas mult înainte pe drumul evo-
lutiv al neamului românesc și cred că este
potrivit alcătuită pentru a putea fi un funda-
ment bine cimentat pe care să se razime o
parte a noii clădiri a României-Mari.

Datoria noastră a avocaților este ca,
să punem în practică această lege în așa
fel ca, aceea să fie un adevărat isvor pentru
elanul dezvoltării vieții juridice și pentru pro-
gresul evolutiv al Corpului avocaților.

Mari sunt acele probleme cu cari are
să se ocupe Congresul avocaților întruniți
azi în orașul nostru. Suntem în ferma con-
vingere că, aceasta a doua întrunire va avea
ca rezultat noul alcătuiți spre realizarea țin-
telor noastre.

Dorim spor și roadă bună tuturor cole-
gilor întruniți la chemarea baroului din
Oradea-Mare. Munca aceasta va fi apre-
ciată nu numai de generațiile viitoare a
avocaților, ci de Neamul întreg, fiind rodul
acestei munci o piatră în zidul puternic de
consolidare.

Oradea-Mare 12 Aprilie 1923.

Dr. Nicolae Zigre.

AVIS!

Reprezentanții sosiți pentru Congresul Ad-
vocaților din România se vor adresa în chestiuni
de cartiruire la d. avocat Dr. Vasile Bledea Str.
Vulcan No. 13, iară pentru bilete la reprezenta-
țiile din teatru d-lui avocat Dr. Pelle Ioan Str.
Poștei No. 3. Bilete pentru banchet se primesc
la d-l Maior avocat stajar P. Vuruclas în Aula
Primăriei.

O faptă patriotică

Fericit este poporul care cultivă cultul eroilor
morți pentru neam. Și mai fericit aceia care au
sădite în inimile or cultul celei mai frumoase flori,
care se numește prietenie.

Românul este una dintre națiile care știe nu
numai să cultive, eceste simțiminte dar să profite
de orice ocazie pentru a-și arăta prietenia cum
și recunoștința pentru toți eroii neamului.

Un exemplu înălțător l-au dat congresiștii
avocați din Ploești, care venind în Oradea-Mare,
au vizitat în ziua de 12 Aprilie orele 9, mormântul
eroului colonel Victor Tomoroveanu, mort în lupte-
le de pe Tisa, pentru dezrobirea neamului.

Peste 40 avocați din Ploești, în frunte cu
Decanul lor, Domnul Părvulescu, au depus cu
această ocazie pe mormânt, o frumoasă coroană
de flori naturale, și cu o adevărată pioșie, au
vărsat o lacrimă la mormântul eroului și priete-
nului lor mort pentru țară.

Fericit poporul care are asemenea fil.

D. Ministru Jean Th. Florescu în Oradea-Mare.

D. Ministru al Justiției J. Th. Florescu sosit
în localitate pentru congresul avocaților din Ro-
mânia a vizitat ieri Curtea de Apel. A fost salutat
de D. Preș. al Curții Stăncescu.

D. Ministru răspunzând a accentuat că mu-
tările în magistratură sunt motivate prin faptul
unificării justiției. Cine nu știe românește trebuie
să fie transferat acolo unde va putea să-și însu-
șească limba. În orașele dela frontieră mai ales
trebuie să fie introdus acest sistem. D. Ministru
accentuează că, nu așteaptă cunoștința perfectă a
limbii, numai atât ca, magistratul să-și poată în-
deplini îndatoririle cari le are.

Referitor la salariile magistraților a declarat
că urcarea acelor salare se va dispune în acel fel
că salariul magistraților să fie dublul salariului ce-
lorlalți funcționari.

D. Ministru accentuează imovibilitatea ma-
gistraților.

La dorința D-lui Min. au sosit în localitate
D-nii Sandor Victor preș. Tribunalului din Satu-
Mare și Lazar Alex. preș. Tribunalului din Sighe-
tul Marmației.

La orele 10 Ministrul a plecat din palatul
Episcopului Ciorogariu, unde a petrecut noaptea,
în Societatea D-lui Prefect I. Peter la Tribunal,
unde a fost primit în fruntea magistraților de D.
Preș. Dr. Chețian Simion.

D. Ministru a declarat că, singura lui do-
rință este a asigura bunul mers al justiției. Pentru
ajungerea acestui scop, face totul niciodată nu
este condus de alte intențiuni. Se va asigura un
nou termen de 6 luni pentru magistrații maghiari,
cari încă nu au învățat românește. Cu începutul
zilei de 1 Apr. salariul magistraților a fost ridicat
cu 50%. D. Magistrat Moldovan rămâne în Oradea-
Mare la jud. de ocol.

După acestea D. Ministru s'a întreținut timp
mai îndelungat cu magistrații dela tribunal, rezol-
vând chestiuni importante personale a magistra-
ților.

Congresul avocaților din Românie

Lucrările comisiunii permanente

În cursul zilei de ieri, Comisiunea permanentă a lucrat asiduă la întocmirea anteproiectului regulamentului legii avocaților; s'au formulat până a seară peste 120 articole.

În cursul dimineții ședința a fost prezidată de d. Dem. Kiss, decanul baroului avocațial Oradea-Mare. La orele 12 va asista la desbateri timp o oră d. Ministrul de Justiție Ion Florescu însoțit de d-nii procurori generali Emil Fildan și Popp (de la Cluj) cum și de d. Popp directorul general al Justiției din Cluj.

La desbateri au parte activă d-nii avocați Aurel Lazăr, Grünstein, Kepess, Turla (din Oradea); Luca Brânză (Kișinău); Dim. Dobrescu, Vasilescu Chirț, Tonescu Vasile (Ilfov); Dumitrescu Alex. (Argeș); Covată Vasile (Bazargic); Ghilezan Liviu, Nemeș (Cluj); Radovici și Dropol (Constanța); Pârvolescu (Prahova); Crășmariu (Timișoara); Zăgănescu (Olt); Baci (Tg-Mureș); Kivu (Medieșeni).

D. Radoviciu (Constanța) ia în discuție proiectul de Moțiune ce urmează a se supune desbaterii

congresului întocmit de d-nii Radovici și Ghilezan Liviu.

În moțiune partea cea mai importantă o constituie doleanțele avocaților pentru asigurarea, îmbunătățirea soartei magistraților.

La cuvântul d. D. Stoenescu (Dolj), care combate unele puncte ale moțiunii; cu deosebire partea în care se cere ca avocații să refuze a mai pleda dacă, până în 15 zile, nu se duplează soldele magistraților.

D. Aurel Lazăr (Oradea-Mare) regretă că „Moțiunea” care, după părerea D-sale, este mult mai importantă decât chestia regulamentului Legii Avocaților, s'a adus în ultimul moment. Avocatul trebuie să fie *apostolul* consolidării neamului nostru. Moțiunea prevede principiile de unificarea legilor generale de raporturi dintre „magistrat” și „advocat”. Este de părere să se scoată din moțiune chestiunile de legi etc. Nu trebuie să se încredințeze guvernele pentru reaua stare a magistraturii. Este contra justiției militare și, în general, contra militarismului. Asupra grevei spune d. Lazăr, că „sunt lucruri cari se fac dar nu se spun”, nu e bine să se vorbească în moțiune despre grevă.

Avem aci magistrați cari n'au idee despre legile, datinele, obiceiurile, etc. locale. Propune deci să se evite pronunțarea ultimei „rațiuni”.

un corp de elită, a știut să-și impună condițiuni grele, dar oneste și care să apărutească și prestigiul avocaților. S'a egalat această lege dreptul și datorită avocaților acela al magistraților și religiei. S'a adăugat dița ca să nu se judece procese nesusțite avocați, nu ca să apese pe cel sărac, cum ticat unii; ci din contră ca să-l apere, și ca n adreseze celor competenți, care să le susținze și astfel să se nu piardă încrederea și stăruința țării. Deci nu a fost o lege de profesională ci o lege adânc democratică.

Mulțumește avocaților pentru soliditatea lor față de Magistrați. (Aplauze prelungite)

Fiți siguri că acel care șade vremea capul justiției, are aceleași sentimente față de magistrați, pe care-l iubește și-i apreciază. A mulțumește magistraților pentru abnegația și sacrificiul cu care înving greutățile zilnice și naurechea la sfaturile rele, și astfel păstrează prestigiul justiției. Guvernul starea delicată se găsește bugetul țării care a început a se solida în mod solid, a găsit mijlocul ca marea să poată fi îngrijita cum ei trebuie față de funcționari.

Avocații prin cultura lor generală, găturile lor sufletești, sunt adevărații conașii ai opiniei publice și câștigătorii sufletelor, ei sunt albine vrednice nu numai în stăruință ci și afara din acest stup. Avocații cum se spus-o și parlament, formează *armata feștilă a elocinței românești*.

D. Ministrul finește prin a sfătuși pe avocați să iubi și respecta pe judecătorii și magistrații loți este pe magistrați a lupta pentru dreptate, a lupta cu aviditate și s'o împartă cu dărnicie. Dia este cea mai frumoasă și singură război pe care o permite Dumnezeu pe pământ. în

P. S. S. Episcop Frențiu. Mulțumește d-nii Kiss pentru salutul adus. Mulțumește că avocații au luat ca prin punct al programului lor, *apărarea țării*. Promite că va da tot sprijinul. Roagă că program, să se ia și apărarea și dezvoltarea țării de aproape și dragostea frățescă, că iubire de aproape nu se poate împărți decât Binecuvintează opera congresului care să se realizeze pentru încheierea neamului. *Prefect Peter* a salută Congresul în numele populației din județ. Arată că Congresul având loc în Capitala țării, contribuie nu numai la stabilirea ordinii tehnice și profesionale, dar pentru Bihoreni importanță extraordinară din punct de vedere cultural și Național, mai ales aci la frontieră amenințarea este mai mare. — Roagă pe Congres să ducă și a spune în orașele lor cele mai bune aci la graniță și să se gândească la Bihoreni dragoste de frate.

D. *Primar Bucico Coriolan*. Salută Congresul în numele orașului Oradea-Mare. Discută vom publica într'un număr viitor.

D. *Istrate Micescu*. Norocul străbătând neamului omului, îl conduce adese ori în vârtăși momente sublime.

În cariera mea sunt obișnuit a vorbi tare. Când aduc salutul baroului de București, când al 2-lea Congres, nu mă pot opri de a povestii faptă din trecut, pe care o pun în legătură cu prezentul de azi.

În 1904 că delegat al Studenților din Paris, am fost trimis ca să aduc salutul bătrânului Iosif Vulcan, marele luptător și călăuză al revistei „Familia”. Simțeam atunci povara tezaur sfânt, care era *idealul unui popor credea*.

Am făcut o comparație între clipa de ieri în Oradea de atunci și de azi. Atunci eram timid ca să aduc salutul unei Credențe și să încurajări. Gândul nostru nu se putea atunci împingi sub tricolorul român; ci acel gând îl simbolizat sem atunci sub un tablou al unui găel care tablou nu a fost înțeles de cei care ne urag.

Azi în locul ochilor de supraveghere am fost primiți de primarul Oradei *oraș românesc*. În loc de locuință ascunsă am fost gazduit la Prefectură. În loc de așteptarea gândul nostru tăcut și simbolul ascuns sub Căci azi aducem gândul nostru sus și tare în grădina noastră, iar simbolul este văzut și falfăie și falnic în aer, căci este tricolorul românesc.

Urmare în Pag. III.

DESBATERILE CONGRESULUI ZIUA I.

În ziua de 12 Aprilie, s'a deschis Congresul General al Avocaților din România. Încă dela orele 9'30, frumoasa și impunătoare sală de ședințe a primăriei din Oradea-Mare era plină, cu reprezentanții avocaților din cele patru părți ale României. O mișcare neobișnuită. Prietenii din toate colțurile țării, își strâng mâinile și se salută cu drag.

Un simțământ de adevărată dragoste frățescă plutește în aer. Nu este numai un congres profesional, ci o adevărată *adunare națională*, din care nu lipsește nici reprezentanții Bisericii și nici ai Armatei; cele 2 forțe morale și reale ale țării noastre atât în trecut cât și în viitor.

Se remarcă în sală I. P. S. Episcop Frențiu, General Theodorescu, Comandantul Diviziei 2 Vânători, d-nii Trancu-Iași fost ministru, Ciceo Pop, Istrate Micescu decanul baroului din București, Demeter Kiss decanul baroului Oradea-Mare, Dobrescu fostul decan al baroului din București, Coriolan Bucico primarul Oradei-Mari, Dr. Aurel Lazăr, Hovány rectorul Academiei din Oradea-Mare, Profesor Zsigmand, Parvolescu decanul baroului din Ploești, Gr. Constantinescu (Severin), Dumitrescu A. (Pitești), Covată V. deputat (Bazargic), Brânză (Chișineu, Basarabia), Zăgănescu (Slatina), Roșu (Roman), M. Stroescu (Craiova), Badulescu (Calarași Ialomița), Teodoreanu Osvald (Iași), Dionisie Ionescu (Bacău).

La orele 10'30, congresul se deschide sub președinția d-lui D. Dobrescu. Cel dintâi ia cuvântul d. Dobrescu fostul decan al Baroului de București, care arată că dacă la Alba-Iulia a fost Congresul Națiunii Române, la Oradea-Mare este Congresul Justiției Române. Prin cuvinte bine simțite, arată rolul avut de barourile avocațiale din țară, în direcția unificării sufletului a României întregite. Arată apoi rolul avut de corpul Avocaților din România, fără deosebire de confesie și limbă, în regenerarea morală atât de necesară după zguduirile sociale aduse de război. Avocații se fac solidari cu magistratura și au luptat și vor lupta pentru eliberarea morală completă a magistraturii, care trebuie scoasă de sub orice influență politică și pusă la adăpost de orice grijă materială a existenței lor și familiei.

În cele din urmă propune constituirea biroului după cum urmează:

Președinte: D. Kiss, vicepreședinți: Istrate Micescu, Luca Brânză, Lazar Aurel, Benișache Virgil, Dobrescu Dimitrie. Secretar general: Chirț Vasilescu. Secretari: Ionescu Andrei, Andru Sever, Dropol Alex., Popa Gh., Paul Ney.

La orele 10 40 apare în sală d. Ministrul al Justiției Jean Th. Florescu, însoțit de d. Stancescu președintele Curții de Apel și Peter Iulian prefectul județului. Congresistii îi primesc cu aplauze vii.

Domnul Dem. Kiss, ia președinția și pro-

pune Congresului a trimite M. S. Regelui următoarea telegramă, care este aprobată cu vii aplauze:

M. S. Regelui Ferdinand I.

Avocații din întreaga Românie întruniți azi 12 Aprilie în Oradea-Mare în al 2-lea Congres, pătrunși de sentimentele de admirație și credință față de Tron și dinastie roagă pe M. Voastră să primească omagiile lor. Să trăiți Majestate. Trăiască Majestatea Sa Regina. Să trăiască Familia Regală.

Președintele Congresului.

Domnul Kiss Salută pe reprezentantul guvernului d. Ministrul Florescu, care și-a însușit și propus în Parlament Legea Avocaților, întocmită în linii generale de Congresul Avocaților din București. Salută apoi pe P. S. S. Episcop Frențiu și pe reprezentanții magistraturii și ai administrației, care au dat un concurs neprețuit pentru reușita congresului.

Ultimul și cel mai călduros salut îl aduce Armatei. *Congresistii aplaudă frenetic și se scoală în picioare la acest salut adus vitezei noastre Armate, care este pavăza și nădejdea neamului și în viitor.*

Prin cuvinte pornite dintr'un suflet adevărat românesc, arată că dacă la primul Congres al Avocaților, ce a avut loc în București, s'a realizat o primă etapă și s'a făcut un pas mare către unificare; totuși și acest început trebuie continuat fără încetare, până ce se va face *o unire nu numai a formelor dar și a sufletelor*. Acesta este rolul actualului congres.

D. *Ministrul Florescu*: Cu sufletul asaltat de cele mai frumoase impresii, am venit aci să salut congresul acelor luptători pentru drepturi; pe acei războinici care duc o luptă pentru biruința principiilor de umanitate și dreptate.

Mulțumește d-lui Kiș pentru primirea ce i s'a făcut.

Arată, apoi că o ținută vie în mijlocul avocaților, deoarece din mijlocul lor a plecat, și când treburile publice vor dicta, tot între ei se va întoarce. Avocații sunt luptători hotărâți și cinstiți în apărarea drepturilor omului.

Congresul avocaților, este poate unicul dintre congrese, care pe lângă prietenie și cunoaștere a membrilor, a dat și roade pozitive, căci congresul este adevăratul făuritor al legii avocaților, pe care Ministrul și-a însușit-o și susținut-o.

Orice lege bună are totdeauna greutate la introducerea ei. Regretă că împrejurările nu au permis desbateri mai îndelungate a acestei legi a avocaților, ca să poată vedea întreaga lume, cum

INFORMAȚIUNI

Ziarul nostru apare în forma de acum din prilejul congresului avocaților din România. În lipsa unui ziar cotidian românesc în județul Bihor, vom informa noi frații sosiți din întreaga țară. Am apărut înainte decât am prevăzut. Pe ziua de 1 Mai vom îmbrăca halna de sărbătoare venind zilnic în casa aceluia care ne vor lubi.

Prețul abonamentului pe an Lei 450, pe 3 luni Lei 120, pe o lună Lei 45. Un exemplar va costa 2 Lei.

Regele a semnat Sâmbătă (ajunul Paștelui) decretul înaintărilor în armată.

Ce-i cu autonomia Baroului avocaților din Arad. De doi ani e suspendată autonomia baroului avocaților din Arad și n'a putut funcționa. Acum președintele Tribunalului, în calitate de comisar al guvernului, a primit dela ministerul de justiție un ordin pe temeiul cărui se convoacă la o adunare generală corpul avocaților pentru finele lui Maiu.

O măsură bună. Noua direcție a tramvaelor Comunale din Oradea-Mare, a luat laudabila măsură, ca în fiecare seară să pună 5 tramvae electrice, care să aștepte publicul la esirea din teatru, și care vor circula pe direcțiile Velența, bariera Arad, bariera Felix și Gară.

Asemenea ca să circule tramvae în legătură cu trenul accelerat ce sessește la ora 12 noaptea și trenurile accelerat și de persoane care pleacă la ora 5 dimineața.

Eri societatea corală „Cântarea României” sub conducerea Dlui Marcel Botez, a vizitat cam în grabă băile Felix și Episcopiei. Dnii Dejeu, consilier cultural și D. Bota, directorul școlii normale, a însoțit pe excursioniști. Deși băile nu au intrat în sezon încă și pretutindeni erau reparații, ele au lăsat totuși o frumoasă impresie excursioniștilor. În special renumitul lotus egiptean, înflorit în lacul de la Episcopia și care numai crește nicăiri în Europa, a uimit pe vizitatori.

Convocare. Comitetul Central al Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român „Astra” m'a încredințat cu reorganizarea despărțământului Oradea-Mare. În scopul reorganizării am onoare a convoca: Adunarea generală constituantă a despărțământului Oradea-Mare pe 15 Aprilie 1923 carele 17 (5 p. m.) în sala Primăriei din Oradea-Mare. Despărțământul cuprinde: Oradea-Mare, Plasa Centrală, Plasa Cefa, Sălard, Plasa Aleșd, Plasa Sechehid și Plasa Valea Mihaiului. Invit pe toți membrii actuali ai despărțământului Oradea-Mare al Astei, precum și pe toți cari doresc promovarea culturii naționale în Bihor să se prezinte în număr cât de mare se putem începe era muncii culturale. Programul Adunării: 1. Deschiderea Adunării. 2. Inscrierea membrilor. 3. Constituerea Despărțământului alegerea comitetului dirigent. 4. Eventuale Propuneri. Oradea-Mare, la 5 Aprilie 1923. (ss) *Dr. Aurel Lazar* reprezentantul comitetului central al „Astei”.

Bandiți mascați la Solonte Mare. Sâmbătă noaptea 5 bandiți mascați au pătruns în casa lui Ioan Cismadia și au amenințat cu revolverele, ca să le dea toți banii vestmintele și alimentele. După aceasta l-au legat pe Cismadia și neturburați de nimeni au dus ce au găsit, iar poliția cercetează.

Chiriașilor le dau orientările necesare la complectarea declarațiilor de impozite gratuit Dl președinte al Uniunii Chiriașilor Dr. Demetriu Kiss (Str. Poștei 2) și Dl Dr. Carol Zoltan secretar general (Str. Poștei).

Avis.

„Tipografia și Librăria Românească S. A.” în Oradea-Mare primește în serviciu la birou o Domnișoară care scrie și cetește bine în românește, și va scrie la mașină.

Condițiile se vor fixa după capacitate. Se vor prezenta zilnic între orele 9-12 ori 3-6 la Direcțiunea din Str. Deac Nr. 2.

DIRECȚIUNEA.

Ca urmare a votării noii Constituțiuni prin care s'au recunoscut drepturile cetățenești conferite prin decretule-legi anterioare, se știe că s'a acordat evreilor un nou termen de 3 luni dela promulgarea Constituțiunei pentru ca cei ce n'au îndeplinit formalitatea pentru obținerea drepturilor cetățenești să le poată îndeplini în acest interval.
Termenul la 29 Iunie 1923.

CRONICA ȘCOLARĂ

Școlile românești din Oradea-Mare

Oradea-Mare a trecut totdeauna printre orașele de frunte ale vechilor stăpânitori, în ceea ce privește cultura maghiară. Și cu drept cuvânt, căci Ungurii și-au dat seama că cel mai puternic mijloc de luptă este cultura. De aceea au clădit edificii monumentale pentru școli, înzestrându-le cu cele mai bogate colecții, muzee și laboratoare. Românii și-au avut și ei școlile lor sub scutul bisericilor, dar trebuia să fie o forță ca să reziste încercărilor de maghiarizare. Nu mai vorbim de populația satelor, care intenționat a fost lăsată în întunec, căci aproape toată este românească. De aci contrastul isbitor între strălucirea culturală din Oradea și întunerecul aproape primitiv dela sate. Țăranului i-s'a infiltrat idea că el nu poate, nu e în stare să se ridice până la lumina domnilor, iar domniil priveau cu oarecare dispreț la masa valahă din județ, bună numai să tragă la jugul stăpânilor. Iar dacă razele, uneori mai îndrăznețe alteori mai timide ale fraților luminași dela Oradia, încercau să străbată și prin județ, aceasta se făcea cu mare trudă și cu mare risc.

Odată însă cu vremurile noi, ca din pământ au început să răsără școlile românești și copilașii să-și învețe graiul lor firesc. Școlile confessionale au răsuflat odată cu scuturarea poverii și au alungat din sălile lor o limbă care nu se potrivea cu sufletul elevilor lor, o istorie care nu era a strămoșilor lor. Se deschid licee pentru fete și băieți, școli normale, cari să dea satelor lumina adevărată. Românii, cu lacrimi în ochi, mulți în graiul asupritorilor, cer să-și trimită copiii la școli românești. Astfel azi avem în Oradea-Mare: 1. un liceu de fete cu 230 eleve, fiice de român; 2. un liceu real-modern de băieți cu 500 elevi români; 3. o școală normală de fete cu 230 eleve; 4. școala normală de băieți cu 260 elevi; 5. școala comercială de fete gradul II cu 35 eleve; în plus o școală normală greco-catolică, un seminar greco-catolic; școli de meserii, de ucenici, iar în învățământul superior avem o Academie de drept.

Școlile normale, prin organizarea lor, având internate, sunt mai accesibile țăranilor. Liceele, pentru a fi și ele deschise elementelor dela țară și au creiat cu modeste mijloace internate. Astfel internatul liceului de fete a adăpostit anul trecut 77 de eleve, iar liceul de băieți și-a avut elevii interni: 170 la Seminarul gr.-catolic, 68 la internat Jiga și 130 la un internat aparte al liceului.

Am amintit despre internate cu intențiunea de a atrage atenția, în interesul școlii românești, că în Oradea școlile secundare trebuie să fie cu internate. Numai internatul va îngădui țăranului să-și trimită copilul la școală, dat fiind că populația orașului în majoritate e vitregă și puțin ospitalieră pentru români. Pe lângă aceasta viața de internat aici mai are și imensul folos că făurește adevăratul suflet românesc, elevii fiind feriți de contactul cu cei pe care i-au avut stăpâni eri.

Dovadă școlile normale și elevii crescuți în internate, cari își însușesc mai curând limba curat românească. Ba școlile normale, prin șezătorile ce organizează la sate, duc cântece și jocuri, viață românească la cei ce nu au auzit decât ceardaș.

De aceea Statul trebuie să facă aici sacrificii mari de tot, fără precupețire și cu toată convingerea că pune temelii zidului de care avem nevoie aici. Și slavă Domnului: suflet românesc este destul în Bihor, trebuie numai cultivat. Se vor mira și streinii de ce a stat ascuns în sânul iobagului de eri.

G. Bota.

*) Despre școlile primare într'un număr viitor.

Atunci aveam o datorie de sol al tinerimi, ca sol al maturului barou de Ilfov.

Primul gând al nostru este să aducem pri-nostro de recunoștință colegilor luptători de rezervă, care uni s'au înapoiat gloriosi și au murit eroic.

Simbolul justiției, o este femeie legată la ochi și nu vadă, care are într'o mână o balanță iar în altă o spadă

Balanța fără spadă este o justiție neputincioasă, cum și o spadă fără balanță nu este decât o justiție brutală.

Salută pe I. S. S. Frențiu și face o compariție între religie și justiție. Reprezențanții religiei și apostolii credinței, iar avocații și magistrații, apărăli dreptății.

Importanța eparhiei ce se păstorește aci pe de Vest, este și mai mare pentru noi; când toate prigoniile dușmanilor din trecut ne erau, când totul era aproape perdat, singur în neacă se păstra limba strămoșească și credința noastră.

Aduce apoi salut baroului de la Iași, *Oradea în care a plecat primul suflet al unirei, în secat apele Milcovului.* Tot Iașii a fost spulstul durerei noastre, care a secat apele țării și unde s'au oțelit armele și sufletele au topit Carpații. Propun ca vicepreședinte și pe decanul baronului Iași D. Theodoranu Osvald.

D. *Theodoreanu* (Iași). Aduce mulțumiri Domnului Micescu pentru atenție dată Iașilor, centru important cultural care a avut un rol covârșitor în istoria noastră națională.

D. *Ciceo Pop*. Extaziat de bucurie văz pe frații patru unghiuri de țară. Granițele politice care despărțeau au căzut zdrobite de dragostea unui unitar, care s'au îmbrățișat și unit politic, așa după cum dela nașterea lui a fost unit și creștea.

Azi ne îmbrățișăm în fața justiției, care era tratată odată să ne osândească pentru simțimintele noastre naționale. Poate veți auzi expresii incitiale în vorbele noastre, să nu uitați însă românii cari am îmbrățișat cariera juristică, în om la Budapesta dreptul roman în limba latină, maghiarii orgolliși vorbeau la universitate în limba latină și învățau dreptul roman.

Să dați tot concursul acestui neam. Să învățăm din propriile noastre suferințe. Libertatea este a tuturor. Căutați să se facă drept și împărțiți libertățile tuturor și România va fi mare și fericită.

Poporul Roman a crescut prin cultura lui, nu prin brutalități și poporul român de azi să înflorescă prin cultura sa și cultul și apărarea dreptății sfinte.

D. *Aurel Lazar*. În numele baroului local salută congresiștii și își arată emoția pentru marele eveniment.

D. *Luca Brânză* (Basarabia). Cere în numele basarabenilor tot sprijinul ca și basarabeni să ajungă la nivelul fraților din vechilul regat din Ardeal. Cere unificarea complectă și să dispare din limba noastră expresii ca: legea din Ardeal, din Regat sau de peste Prut. Cere apoi ca să se îmbunătățească soarta materială a magistraților.

Exprimă fericirea ce are, că de pe malurile râului să se poată întruni cu frații sai la Oradea-Mare.

General Teodorescu. În numele Armatei cere face straja la granița de Vest și în numele Armatei care a pășit cea dintâi la o unificare complectă în toată țara; mulțumește D-lui Ministru al tuturor oratorilor, care au adus omagii Armatei. Dăază spor la munca congresului, pentru apararea drepturilor și uneori chiar viața celor slabi.

* * *

Se citesc mai multe telegrame din partea oratorilor Cernăuți, Timișoara, Huși, Cluj, Arad, Iași, București.

* * *

D-l *Stancescu* prim-președintele Curții de Apel din Oradea-Mare, salută congresul în numele magistraturei și Justiției.

Se intră apoi în ordinea de zi D-l *V. Toniescu* face o dare de seamă sumară a lucrărilor scute până azi de diferitele Comisii. Face propunerea ca pe viitor toate congresele să se țină în Oradea-Mare.

La ordinea zilei congresului sunt:

1. Intocmirea regulamentului legii avocaților.
2. Organizarea justiției.

A. N.

CRONICA ECONOMICĂ

Cursul devizelor la Oradea-Mare

12 Aprilie 1923

Coroana maghiară	25
Marca	102
Coroana austriacă	327
Coroana Cehă	645
Francul francez	1410
Francul elvețian	3' 30
Dollarul	214
Lira	1' 65
Fontul șterling	1000

Bursa din Zürich

BERLIN — — — — —	260
NEW-YORK — — — — —	547 ¹ / ₂
LONDRA — — — — —	2553
PARIS — — — — —	3655
MILANO — — — — —	2722 ¹ / ₂
PRAGA — — — — —	1632 ¹ / ₂
BUDAPESTA — — — — —	12
VIENA — — — — —	00077

LEGEA

Privitoare la Prelungirea Contractelor de Inchiriere

Art. 1. — Dispozițiunile legii promulgată cu decretul regal No. 1.910 din 13 Aprilie 1922, privitoare la prelungirea contractelor de închiriere, se mențin în vigoare până la 6 Mai (23 Aprilie st. v.) 1924, cu următoarele modificări:

§ 1. Toate contractele de închiriere se prelungesc pe încă un an cu începere dela 6 Mai (23 Aprilie st. v.) 1923, cu un spor pentru locuințe care va fi chiria din Aprilie 1916 întreită, de patru ori pentru prăvăliile micilor industriași și meseriași, ale debitanților de tutun și timbre, precum și al cooperativelor de consum, federalelor și băncilor populare, și de șapte ori pentru celelalte prăvălii, depozite și magazine de cereale și mărfuri, fără însă a fi în nici un caz mai mică decât chiria care s'a plătit în cursul anului 1922.

§ 2. Se prelungesc de asemenea și contractele pentru actualele subînchirieri de locuințe și prăvălii cu condițiunea că dacă încăperile sunt închiriate nemobilat, chiria să revină în întregime proprietarului.

Pentru camerele sau apartamentele mobilate, jumătate din chiria va reveni proprietarului, iar jumătate chiriașului care le-a mobilat.

În cazul când se va dovedi că chiriașul în înțelegere cu subchiriașul ascund adevăratul preț al subînchirierii, vor pierde și unul și altul beneficiul prelungirii.

§ 3. De asemenea se acordă o prelungire de un an și contractelor de închiriere privitoare la locuințele marilor industriași, fabricanților, bancherilor, comercianților celor ce țin case de comision, precum și directorilor marilor întreprinderi industriale, financiare sau comerciale, pentru care timp, dacă nu se vor înțelege cu proprietarul în termen de 15 zile dela data promulgării legii de față asupra cuantumului chiriei, ea va fi fixată de instanțele judecătorești competente, ținându-se seamă de valoarea locativă a imobilului sau apartamentului și de situațiunea materială a chiriașului, fără ca în nici un caz chiria să fie mai mică decât de cinci ori cea din Aprilie 1916.

§ 4. Se acordă o prelungire numai de șase luni, cu chiria fixată în modul prevăzut la paragraful precedent, chiriașilor cari din cauza afacerilor sau întreprinderilor ce conduc au încă o locuință, precum și străinilor stabiliți în țară după 14 August 1919, și chiar celor stabiliți în țară înainte de 1914, cari au luat parte și au luptat contra armatelor române și aliate.

Imobilele rechiziționate până în prezent nu beneficiază de regimul actualei legi.

§ 5 alin. 1 și 2. precum și alin. a și b de sub art. 2 din vechea lege se modifică precum urmează:

Proprietarii și coproprietarii astăzi chiriași sau tolerați indiferent de data când și cum au devenit proprietari, dar până la depunerea acestei legi la Senat (27 Martie 1923), se vor putea muta în casa lor în tot timpul aplicării legii de față, cu

condițiunea de a locui ei și familiile lor și a da în schimb celui evacuat în aceeași localitate locuința lor, afară de cazul când au fost adăpostiți provizoriu undeva.

Dela această regulă se exceptează următoarele categorii de chiriași.

Funcționarii publici și funcționarii instituțiilor puse sub controlul Statului aflați în funcțiune la data depunerii acestei legi la Senat, sau soțiile lor precum și părinții acestor funcționari în cazul când locuiesc împreună, funcționarii particulari cu un salariu de maximum 2.000 lei lunar, inclusiv toate accesoriile, pensionarii Statului, județor, comunelor și instituțiilor puse sub controlul Statului, profesorii și profesoarele particulare având un titlu academic, meseriași și muncitorii manuali, medicii, avocații, inginerii de orice categorie și arhitecții, ziariștii și scriitorii membrii ai societății "Scriitorilor români" și artiștii membrii ai Sindicatului Artelor frumoase, școlile, muzee și instituțiile de cultură, precum și artiștii teatrelor, invalizii orfanți și văduvele de război, dacă toți aceștia, afară de invalizi, orfanți și văduve de război, nu vor fi vândut sau închiriat, ei sau soțiile lor imobilul lor din localitate după 23 Aprilie 1920, în care ar fi putut locui și în care caz chiar și aceștia vor putea fi evacuați.

(În numărul de mâine vom da și urmarea.)

Din toată lumea

Tutankomon, faraonul Egiptului a fost trezit din somnul său secular de loviturile de ciocan ale curiozității oamenilor de știință. Aceste săpături pasionează toată lumea, numai că în Anglia ca și în Franța, poezii au început să determine un curent, socotind cao profanare aceste săpături. Iată dar angajată lupta între curiozitatea științifică și între cultul morților.

În Anglia, țara tuturor posibilităților, s'a găsit o modalitate ca să se facă lecții de modestie celor mai mari scriitori și artiști, când aceștia sunt gata a se îmbăta de succesul lor. Astfel în ultimul timp, scriitorul H. G. Wells, pe când eșea de la o conferință a sa, a fost arestat de doi poliști și dus sub escortă în fața unui juriu de literați. Aici i s'au citit capetele de acuzare, arătându-i se exagerările și defectele scrierilor sale.

Se înțelege că mijlocul este ingenios și un astfel de juriu ar avea cele mai multe procese la noi în țară.

Distracția de savant. Nu e o poveste ci întâmplare adevărată. Entomologul Fabre mai zilele trecute sta lungit peste o groapă, urmărind mișcările unui gândac. Un țaran trecu pe lângă el și-l lăsă în pace. Peste câteva ceasuri se întoarse înapoi și văzându-l pe Fabre în aceeași poziție, se sperie și chemă jandarmul ca să constate nenorocirea. Mare le fu surpriza când aflară că domnul nu era mort, ci că studia gândacii, uitând de corpul său.

Foloasele cinematografului. În ultimul timp la Paris rulează un film extraordinar de interesant: vederi de pe muntele Everest, pe care exploratorii aproape l-au suit până aproape de vârf. S'au găsit la înălțimea de 8000 metri populații despre a căror existență nici nu se bănuia și care nu aveau nicio legătură cu cei de jos. Iată dar cinematograful, pentru câți-va lei, ducându-te în lumi neașteptate.

Victor Marguerite marele romancier francez a fost cavaler al ordului de onoare, membru al Academiei franceze. A scris nu roman (La Garçone) așa dupăcum firea lui bolnăviciosă i-o închipue erotică naturii transplantată în sufletul de om. A fost prea bizar, — a fixat numai adevăruri! Dar vezi, lumea nu-i place să știe, și mai ales nu-i place să creadă de multe ori ceea ce este adevărat! Încă nu am ajuns acolo, ca prin o metodă pedagogică să nu ne fie frică de creșterea tineretului.

De aceea a trebuit să-l ajungă soarta!
A fost stersdintre membrii academiei!

ULTIMA OR

București — M. S. Regina pleacă Duminică spre Ragusa pe vizitarea familiei regale grecești.

Telegramă din Londra: Camera munitelor, engleză, a dat un vot de guvernului.

Remaniere în guvern

București. — Ministrul de interne deștirea că Dl. Ministru de Externe I. G. D. schimba locul de Ministru cu locul unui P. tențiar la Paris. (Rador)

Nu cunoaștem tainele acestor zvonuri închipuim că sunt în strânsă legătură cu nierea guvernului și cu îngrijorătoarea situațiunea României la Paris. În locul D-lui Duca designat pentru portofoliul externelor Dl. G. Mărzescu, iar la fotoliul astfel vacant ajunge element tânăr deputat Gh. Tătărescu.

Prin aceasta, cel puțin pentru deocamdată ar fi salvată și situația D-lui Ministru de Interne General Văitoianu, rămânând pe locul său elementele tinere din partidul liberal, Tătărescu, Fortuna, Iamandi și alții, ar fi îndestul satisfăcuți.

Constanța. — Vaporul Cigcica care pe drum din Burgas spre Constanța aprins și s'a scufundat. Au putut fi salvate cu viața 8 matrozi. (Rador)

București. — Presa este informată că s'a alarmant despre o revoluție în România care avea originea lor numai în cercurile din dapesta.

Londra. — Rebelii au omorât în zilele următoare o seamă de femei, cari au fost învinovățate cu aceea, că stau în serviciul trupelor germanului. (Rador).

Ultimele știri ne vestesc că guvernul francez va bloca orașele Hamburg și Brema.

Hamm, cancelarul Germaniei, a fost exilat din ținutul Ruhr-ului.

București. — Generalul French în trăsura dela Constantinopol va vizita și Capitala noastră.

București. — Se spune că termenul pentru declarațiile la impozit se va prelungi până la altă dată.

București. — Comisia de reparațiuni a strâns Guvernul maghiar, ca până la data de 1 Mai să despăgubească România pentru materialul de cale ferată, și stocuri de vite transportate în timpul ocupației.

București. — Cererea studenților deținuți urma manifestațiilor dela teatrul Eforia de a fi în libertate a fost respinsă.

Odorheiul-Săcuiesc. — 40 comune care au ținut Duminică trecută adunări populare în Odorheiul-săcuiesc, proclamând cu unanimitate că pirea lor neclintită pentru susținerea școlilor publice, hotărând că se vor adresa către toți cablajii din România, — rugându-i să facă posibilă susținerea școlilor de jertfă bine cunoscut. (Rador).

Ședința Comisiei teatrale a orașului Oradea-Mare.

În 12 Aprilie la orele 4 a ținut comisia teatrală a orașului Oradea-Mare sub președințiu D-l Ștefan Mărcuș o ședință de mare importanță.

Prezenți au fost D-l fost prefect dr. C. Popa, prefect de poliție V. Catana, director Popa primnotar Voștinari, primurisconsult dr. Simion consilier cultural Petre Dejeu, director Parlatu notari dr. Soós.

Se hotărăște că la jubileul D-lui artist Ștefan Madas în 18 Aprilie să ia parte și Comisia delegații D-lui președinte, D-l notari public dr. C. Popa și D-l director Popper.

Luând sub dezbateri chestiunea concursului pentru teatrul „Regina Maria” pe sezonul viitor s'a iscat o discuție mai lungă. Despre măsurile aduse vom vorbi în numărul viitor.